

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
 Egész évre . . . . 6 ft.
 Fél évre . . . . . 3 ft.
 Negyed évre . . . 1 ft 50 kr
 Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ÓRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortvay-fele ház.

Kiadóhivatal:]

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentelen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csengey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén“ nyomdája.

Közoktatásunk jelene.

(s.) Midőn hosszas vajadás után a Wekerléék jelszavai alatt föllépő Bánffy-kormány megalakult, vezércikkünkben üdvözlőnk a Magyarország élére állított vezérembereknek, mert abból az elvből indultunk ki, hogy hazánk konszolidációjának és kulturális előhaladásának szüksége van az állandóságra s végzetes dolog volna kormányokat buktatni, csak azért, hogy egy újabb bizonytalan és zavaros helyzet álljon elő. Azonban ezen soraink legkevésbé jelenthették azt, hogy a válság megoldásának minden fázisával teljesen megvolnánk elégedve s hogy már most gondolkodásunk függetlenségét, ítéletünk önállóságát feladtuk. A legkevésbé sem. Sőt eleitől fogva bizonyos aggodással néztük azt, hogy például vallás- és közoktatásügyeink élére egy büntető jogászt állítottak, kinek nézetei a tárcájával egész ügykörére nézve — az egyházpolitikai kérdések kivételével — teljesen ismeretlenek.

Bizonyos megdöbbenéssel fogadtuk a választást; de, hogy igazságtalanok ne legyünk, a költségvetés tárgyalásának folytatására vártunk s ekkorra halasztottuk el nézeteinknek elmondását.

Némely laptársunk túltömtötnék tartja az új miniszter beköszönő beszédét, s ezért szerénytelenség vádjával illeti, más meg szerénységét és tartózkodó — corerator-politikáját dicséri. Reánk a *tájékozatlanság és bizonytalanság* benyomását gyakorolta.

Mellőzve most egyházpolitikáját, melyre más helyen és alkalommal szólunk, beszéde többi részéről konstatálhatjuk ezt a bizonytalanságot és tájékozatlanságot. Határozott meggyőződést és elvet egy irányban sem hozott magával a néptanítók állami képesítésén kívül. Ez irányban mondott újat, ez irányban határozottat. Erre vonatkozólag vannak tervei. Ellenben, ha nyilatkozatainak többi részleteit nézzük, mindjárt feltűnik a határozatlanság.

A tanfelügyelőség intézményét nem tartja eléggé praktikusan beosztottnak s a tanfelügyelők

munkájának eredményét sem eléggé kielégítőnek. Talán számuk megszorításáról s a bürokratikus munka kevesbitéséről vár eredményt, de még nem lája maga előtt a teendőket. Semmit sem ígérhet.

A középoktatásnál beismeri a jogosultságot azon forrásoknak, melyek a túlterhelésről szólnak, de a bajt nem a tantervekben, nem a rendszerben látja, de a rossz methodusban; a tanárookra hárítja a felelősséget. Wlassics, az egykori alügyész, az egyetemi tanár, ki középiskolában sohasem volt, mióta annak padjai közül kikerült, annak kérdéseivel soha nem foglalkozott, a tanárok methodikáját kárhoztatja. Ha megkérdezett volna egy pár orvos-szakértőt, most bizonyosan másként nyilatkoztak volna.

És mert a kérdéssről ilyen a felfogása, természetesen, hogy a tanterv-változtatásnak ellene nyilatkozik s nagyon helyesen azzal érvel, hogy a gyakori változások káros visszahatást okoznak. Ellenben hangsúlyozza a *nemzeti elemek érvényesítését a tanrendben*.

Kérdjük egész tisztelettel: hogyan reméli ezt a minis/ter úr a tanterv megváltoztatása nélkül? Csak nem arra gondol, hogy az eddigi óraszámhoz még hetenkint vagy négyet-ötöt csatol? Hiszen akkor növendékeink és a szakemberek világa méltán fognak megbotránkozni a minisztériumban uralkodó nevelési elvek fölött.

Programmjában figyelmét a tanár-hiányra is kiterjeszti. De nem talál egészen a szeg fejére. Hogy oly kevesen keresik föl e pályát, annak oka jórészt a magyar faj természetében van. Nem nagyon kedveli a komolyabb, igazi tudományos életet s azt a nehéz, szinte kővágással fölért munkát, mely e pálya embereire vár. Jogász-nemzet vagyunk. Politizálásra és urizálásra születtünk. A másik ok pedig azokban a nehézségekben s abban a rendszertelen állapotban rejlik, melyen a tanár-jelöltnek átvergődnie kell s melyre egyízben már rámutattunk. Épen ezért csak örömmel lehetett fogadni Eötvös báró intézkedését a tanár-jelöltek internátusára vonatkozólag, melyet Wlassics is magáévá tett. A körül holnapra élés politikája szól beszédének azon részéből is, melyben az egye-

temekről nyilatkozik. Beszéde, mint általában, úgy itt is oly elasztikus természetű, hogy abból bizony mindent ki lehet magyarázni. Igaz, hogy aktuálisnak nem tartja a kérdést, de azért azt is mondja, hogy az előkészítő lépéseket is meg kell tenni. A protestánsok mozgalmairól tudomást nem szerez, holott erre az új egyetem kérdésénél okvetetlenül kell számítani, sőt köznevelődés szempontjából az államnak hálával kellene gondolnia a protestáns szellemi közéletre, mely ily módon is éberen tartja a közönség érdeklődését a tanügyi kérdések iránt.

Az egyetemi építkeések szükségét is látja, de hogy erre nézve mi a szándéka, arról mitsem hallottunk s így nem tudhatjuk, vajjon elfogadja-e elődje nagyszabású tervét, vagy nagyot akarni itt sincs szándékában s megelégszik egyszerűen az ideiglenes fozozgatással.

Programmjának a végére s egyszerűs mind a legszerűebb részére jutottunk el. A magyar művészet felvirágoztatására semmi terve, arról semmi mondanivalója nincs. Pedig itt volna a legnagyobb szükség az állami támogatásra.

Ime a program-beszéd ez igazán elfogultság nélküli méltatásából is kitűnik a teljes tájékozatlanság, mely az egészet jellemezte.

Egy csomó nagyszabású és vajdó kérdés áll megfajtetlenül, vár a megoldásra. A magyar nemzet szellemi élete vár regenerátorára, a magyar nemzetnek évszázadokon át méltánylásban nem részesülő kulturális szükségletei várnak kielégítésre.

Középiszkolai oktatásokban a túlterhelés fenyegető veszélye, a tantárgyak rossz beosztása, némely hagyományos nyűgnek terhe s a nemzeti szellem méltánylása, az egységes középiskola kérdésének megoldása sürgetik mind hangosabban a gyökeres és jól megfontolt reformot és várják reá a szakembert. A gyermek 6 éves korától görnyed a szűk padokban; reggeli 8 órától 11-ig, délután 2-től 4-ig, 5-ig szívja az iskola rossz levegőjét s aztán hozzáfog a még nehezebb munkához, hogy lelkét agyongyötörje, kedélyét kipuszítsa, izmai ruganyosságát elve-szítse, egészségét tönkretégye, tudományosomját elfulassza.

volt például még a negyvenes években az úgy nevezett »magyar solo.« (En még láttam a budapesti nemzeti szinpadon.) A »kormagyar«-ra sem reflektálok, melyet még ismernek ugyan, de már nem táncolják sehol. Csak arról a magyar táncról akarok beszélni, mely ma is divatos, melyet csárdásnak neveztek el.

Hát ezt még csakugyan táncolják minden felé az országban.

Az ám, de hogyan!?

A mostani csárdás először is táncnak tánc ugyan, de a legrutább, másodsor pedig nem az igazi magyar tánc, hanem annak a legutálatosabb elfajulása.

Szégyellem, ha idegenek látják!

Az igazi régi magyar csárdás, vagyis: a magyar néptánc mert ez volt tulajdonképen, mikor az uri körökben még nem volt po gárjoga), tehát a csárdásnak elnevezett magyar néptánc kétféle volt: a lassu és a friss.

A lassu volt a tulajdonképeni tánc, a friss annak csak gyorsabb tempóju befejezése, amely után ismét lassu következett.

A lassu magyar éppen azért, mert a tánc fogalmának leginkább megfelelt s azt, ami a tánc aesthetikai lényege, legtökéletesebben

AZ „ÓRÁLLÓ“ TÁRCÁJA.

Veszendő és kiveszett eredetiségeink.

Irta: Csengey Gusztáv.

„Nyelvében él a nemzet“
 (Folytatás.)

Ez a methodus a népszinművek teljes elfajulásához vezetett. De ennél még rosszabb következménye is volt.

Azóta, hogy a népszínház népdalgártó műhelylyé lett, az az abnormis állapot állott be, hogy nem a nép adott a színháznak népdalokat, hanem megfordítva: a színház a népeknek. A budapesti népszínház darabjait szétvitették a vidéki szintársulatok az ország minden részébe s bőven ellátták a népet népdalokkal a budapesti gyárból. Alig ismerték meg az egyik darab dalait, már egy másiké szorította ki az előbbieket a forgalomból.

A publikum hozzá szokott ahhoz, hogy mindig újabbat és újabbat halljon.

A népdal is divatcikk lett.

A népdal-költészet igazi forrása bedugult. A népelet költői erét téltenségre kárhoztatta a Budapestről kiáradó dalözön.

És ha még jók volnának ezek a dalok! De ne beszéljünk erről. Mi különbség van a között, ami igaz ihletből származik, és a között, ami gyárilag készül, azt én nem tartom szükségesnek bővebben magyarázni.

Hogy több jó dalt is adott a népszínház a sok rossz között, az nem teszi jóvá azt a végzetes hatását, hogy az igazi népköltészetet elnémitotta.

Evet nem hagyok magamtól eldisputálni: hogy igazi népdal csak az, ami a nép költői eréből közvetlenül fakad. Uri ember nem csinálhat népdalt, mert azt csinálni nem lehet. Népieset csinálhat, de az legfellebb csak jó utánzat lehet.

Ime így indult pusztulásnak a mi népdal-költészetünk.

III.

A magyar tánc.

Hogy-hogy? ez tán csak nincs veszendőben? hisz az országban széltiben hosszában mindenütt táncolják a csárdást. Még a legelegánsabb bálóknak is az a legkedveltebb tánca.

Pedig hát ez is veszendőben van, sőt részben már ki is vészett.

Azókat a táncokat nem is emlitem, melyeknek már az emlékezetük sem él, amilyen

Es e téren nines aktuális tennivaló?
Az írni-olvasni a'ig tudó gyerek heti 6 órán kínozza a rómaiak kihalt nyelvét: s aztán a magyar irodalom és műveltség történetének ismerete nélkül távozik a gimnáziumból, mivel nem jut reá idő a klasszikus világ tanulmányozására fordított órák miatt.

Es ez irányban nincsenek a részletekben mondanivalói Magyarországi közoktatásügyi miniszterének?

Vajjon oly virágzó-e a művészet sorsa is hazánkban, hogy be lehet érni itt is általános ígérettel: »a szépművészetekre és műizlésre különös gondot fogok fordítani?« Budapest múzeuma a continens utolsó rangú gyűjteményei közül valók; különösen szépművészeti dolgokban szegények. Az évi vásárlások összege feltűnően csekély. A vidéken pedig, még a legnagyobb városokban is, ily gyűjteményekről komolyan beszélni sem lehet. Közönségünkben aztán, épen emiatt is, semmi érzék a művészetek iránt.

Hogy az állam e tekintetben is teljesítse a közművelődésre fejlesztő hivatását, a vidékeken múzeumokat kellene alapítani, legalább az új mesterek műveiből; vándor-kiállításokat kellene rendezni az új termékekből és a b.-pesti gyűjtemények példányaiból. B.-Pest múzeumait pedig fejleszteni a többi európai gyűjtemények színvonalára.

Hiszen még nincsen művészakadémiánk. Ha külföldi utas a kalauzától azt kérdezi, hol van a képzőművészetek akadémiaja, az kénytelen darabokban mutatni azt meg egyik-másik nagyobb mesterünk ateliérje képeiben.

Es itt nincs mondanivalója Wlassicsnak? Beszédje során szóló az iskolák államossításáról is határozottan ellene nyilatkozott. Ez alkalomból, meg azért is, mert a költségvetési vita kiemelkedő mozzanatát képezték a felette pro és contra elmondott nézetek, érintenünk kell e kérdést is és protestáns szempontból elmondani reá megjegyzéseinket.

A magyar állam leghűbb polgáraihoz, a protestánsokhoz, mindig méltánytalan volt s más mértékkel mért nekik, mint más polgárainak. A katolikus egyháznak, némi katonai szolgalmányok ellenében, főképp iskolai célokra, minden további kikötés nélkül óriási birtokokat adott; újabbban a görögöknek is. Ez egyházak természetesen e vagyonukból merítve, iskolai téren is győzik a versenyt.

Ujabbban a mi iskoláink számára is nyitva vannak az államkincstár pénzes szekrényei; de meg kell adni ám az árát. Az államsegély részünkre tulajdonképpen nem segély, mert ezáltal az állam iskoláinkat lassanként részletfizetésre tökéletesen kisajátítja — katedránként. Épen azért csak újabb méltánytalanság érne a protestáns egyházakat, ha bekövetkeznék az iskolák államossítása — a népiskolákon kezdve — s a katolikusok kezén ott maradnának az állami eredetű javak önmaguk érvényesítésére, felekezeti céljaik elérésére, mely munkájukban olykor-olykor az állami béke megszavazásától nem tartózkodnak.

Épen azért, az állami béke, a szabad gondolkodás, a magyarság megerősödése és a protestantizmus létezése érdekében *ragaszkodnunk kell felekezeti iskoláinkhoz mindaddig, míg a papi*

fejzte ki, — a világ legszebb tánca volt.

Mert mi a tánc lényege? az, hogy a zene ütemeinek jellemét mozgással fejezze ki; a hanghullámok változatai szerint váltakozzék a test, illetőleg a láb mozgása. A láb mozgásának tehát éppen úgy megvannak a maga figurái, mint a zene taktusainak. Zenének és táncnak úgy össze kell illenie, mintha egy volna, a minthogy egy is, mert egymást kiegészíti.

Azért a legtökéletesebb táncot csak az egyes ember járhatja, párosával már egyhangubb, megkötöttebb a mozgás.

Aki régi magyar lassut látott táncolni, csak annak lehet fogalma arról, hogy minő gyönyörű volt az. Idegenek bámulták meg a mi táncunkat s azt mondták, hogy az a világ legszebb tánca.

A lassu magyart ugyan párosával táncolták, de férfi és nő csak azért szegődött egy párrá, hogy annál fenségesebbé tegyék a mozgás figuráinak gyönyörű változatait. El-elváltak egymástól s úgy lejtett mindenik egymás mozdulataira vigyázva. A férfi dőlcegen cifrázta a zene ütemeit, a nő gráciával ingatta alakját hozzá, míg lábának mozgása mindig a férfi

javak saecularisatioja be nem következik. Ez hazánkban a protestantizmusnak s egyszersmind a liberalizmusnak létkérdése.

Ezeknek elmondását szükségesnek tartottuk akkor, midőn a parlamentben sokan követelték az államossítás keresztülvételét anélkül, hogy a saecularisatióról csak említést is tettek volna. Ugy hisszük, ezekben a protestáns közvéleménynek adtunk kifejezést.

Visszatérve az elmondottakra, úgy találjuk, Wla-sics azzal a gondolattal fogadta el tárcáját, hogy ő továbbra is inkább a kultusznak, mint a kultúrának lesz minisztere. Ugy látszik, egyházjogászt kerestek ez állásra és nem olyat kinek rég óta érlelt és táplált elvei vannak a magyar közoktatás és közműveltség felvirágzása érdekében.

Es ezt e részről lehetetlen nem a legnagyobb lehangoltsággal fogadnunk. Hiszen ami ily kis nemzetet, mint a magyar, egyedül képes európai népek árjában föltartani és előre vinni; ami egyedül volt képes a multban és lesz képes a jövőben, saját földjén is a különböző nemzetiségek közt hegemoniáját biztosítani: az egyedül kiemelkedő műveltsége lehet. Ezért fáj látnunk azt, hogy az új kultuszminiszter inkább jogász; ezért tölt el minket aggodalommal az, hogy a tovább is fenyegető egyházpolitikai harcok az erőket elvonják a magyar kultúra ügyétől.

EGYHÁZI ÉLET.

Az anglikán egyház és a pápa.

— Duka Tivadar levele. —
(Folytatás és vége.)

Duka ur nagyérdekű levele után most már hadd vonuljanak fel a közvetlen szereplők. Mindenekelőtt Herbert Vaughannak, a hírneves angol biborosnak a toledói spanyol biboros érsekhez intézett levelét, úgy amint ezt a »Times« a következőkben közli.

Az »*Englisch Churehman*« épen most kapta meg annak a levélnek másolatát, melyet Vaughan biboros a toledói biboros-érseknek Londonból, nov. 2-ről küldött.

»Főmagasságu Senor! Az a levél, melyet a mult hóban irtam Eminenciádnak azon célból, hogy megóvjam olyan tárgyalástól, melyet ellenkező esetben angol katolikusoktól származónak tartottak volna, holott protestánsoktól származott, megjelent a lapokban s igazán sajnálatos módon annak negyedik pontját tévesen fordították le, mintha én azt mondtam volna, hogy Lord Halifax a high church katolizáló pártjának egyik vezére megakartá volna csálni a spanyol püspököket.

Én nem akartam semmi ilyet állítani s nem is állítottam. Csak annak lehetőségét akartam jelezni, hogy az említett tárgyalás félrevezetheti azokat, kik nem ismerik azokat a lényegükben hamis és különös érveket s elméleteket, melyek a high churchhoz tartozó anglikánok, vagy az u. n. haladó párt fogadnak el s melyek alapján mintegy magukra disputálják, hogy ők igaz katolikusok s nem protestánsok.

Igazságosnak Lord Halifaxal szemben s tartozó kötelességemnek ismerem, hogy ezt

figuráihoz alkalmazkodott. Majd egymás felé közeledtek, majd egymással ellenkező irányban jobbra vagy balra lejtettek; majd összefogódzva megfordultak nehányszor s ismét elváltak. Néha a nő dévajkódva elhajlott az őt átfogni akaró férfitől; majd mind a ketten egész közel jöttek egymáshoz s akkor fordult meg kiki megának. Es e közben mindig kísérté a lábmozgása a zenetaktus változatait.

De ki tudná ezt a gyönyörű táncot leírni? — Látni kellett azt!

Es ma már ez a tánc csak az öregek emlékezetében él.

De hát hogy pusztulhatott el? hisz a tánc is olyan, mint a történeti traditio: egyik nemzedék a másiktól öröklí.

Hol szakadt meg ez az átöröklés? Az uri gavallérok hengegő hóbortja pusztította el a világ leggyönyörűbb táncát.

Egyszer valami feltűnni vágyó gavallérnak eszébe jutott, hogy közvetlenül a cigány orra elé álljon és ebben a természet ellenes positionban kényszerítse maradni párját is. Bizonyosan rossz táncos volt, mert a jó táncosnak tér kellett, hogy a tánc figuráit kifejttesse; an-

Spanyolországban épugy hozzam köztudomásra, mint ahogy Angolországban közreadtam, mert én Ólordságát képtelennek tartom arra, hogy bárkit is megcsaljon. Ő egy pártnak a feje, ki épugy, mint e párt, összhangzóan s hittel eltelve munkálkodik azon, hogy az isteni kegyelem behatása alatt mennél közelebb kerüljön a katolikus egyházhoz.

Az igazság abban áll, hogy vallásos pártok helyzete az angol protestáns egyházban fölöttébb rendkívüli és sajátságos. Nehány év óta az angol nép körében az isteni kegyelem csodás munkáját észlelhetjük. Ez a mozgalom, mely nem ment a tévedésektől és logikátlan-ságtól, bizalmat is költ. Hiszen a kath. Egyház kebelébe történt legnevezetesebb visszatéréseket, pl. Manning és Newman biborosokét, ezer másnon kívül, ennek köszönhetjük.

Mostanában ez a mozgalom nagyon kiterjedt mérvet öltött Ugy, hogy az anglikán papság és világiak legtanultabb s legbuzgóbb részéből igen sokan katolikus tanokat hirdetnek csaknem egész teljességükben. Ugy, hogy csak Szent Péter kulcs és rendi hatalmára és tekintélyére volna szükségük, hogy a mű be legyen fejezve.

Ezek elhitették mugukkal, hogy ők valódi áldozó-papság; hogy van áldozási felhatalmazottságok (sacrificium eucaristicum) s nézetünk szerint ők közvetlenül a Szent Augustinus által alapított katolikus egyházból erednek.

E különös és teljesen érthetetlen balhiedelemből azt a következtetést vonják le, hogy ők alkotják Anglia katolikus egyházát, mi pedig csak schizmatikusok s betolakodók vagyunk. Némelyek oly messze mennek, hogy ha külföldön vannak, egész merészen katolikus templomokban áldoznak, míg mások épen most azt követelik, hogy katolikus országokban a mi oltárainknál áldozhassanak, mintha valóban papok és a kath. egyház tagjai volnának; azt akarják, hogy elősmertessenek katolikusoknak s fel vannak haborozva, ha protestánsoknak nevezik őket.

Erre azt mondhatja Eminenciád, hogy ha így áll a dolog, akkor természetesen ők nem állhatnak messze a kath. egyháztól. Ez így is van s ők még sincsenek velünk. Abban az értelemben nincsenek tőlünk távol, hogy szent hitünknek majdnem minden tanát tartják, *hivéve a legfőbb Pásztor iránti engedelmességét*. Kegyesek, buzgók, könyörületesek, s harcolnak a racionalizmus és hitetlenség ellen, melyek ma olnyagyon terjednek. És mégis távol állnak az Egyháztól, mert nem látják, hogy minden erényök és jó cselekedetök — mint az Augustinus mondja — semmi a Hit egysége nélkül. Még vakok arra, hogy teljesen ószinte álláspontot foglaljanak el.

Az angol egyház hatalmasai, úgy látszik, félnek attól, hogy közöttük valami közös megállapodás jöjjön létre, hogy azoknak, kikről beszéltek, szemeik föl ne nyiljanak s be ne lássák, hogy nincs más mentség, mint a Szent Széknek, a katolikus egyház központjának való meghódolás. Erre a nagy kegyelemre van szükségük. »Uram, add vissza az én szemem világát, hogy láthassalak Téged!«

Két nagy akadály állja útját a katolikus egyházzal való egyesülésüknek, az egyik az,

nak, aki szenvedélylél és szépen táncolt, olyan képtelenség nem juthatott eszébe, hogy ő a cigány orra elé álljon és onnan el nem mozdulva folyvast a hegedű nyakát nézze, kezével a levegőben hadonászva.

A rossz példa azonban ragadós volt.

Azóta, ha a cigány rázendíti a csárdást, egyszerre valamennyi táncra kész pár odátódul a cigány elé s úgy szorongnak, izegnek-mozognak, ugrálnak egy tömegbe összezsutolva.

A »rut« fogalmát készakarva sem lehetett volna szemléltetőbbé tenni, mint ezzel az igazán rut táncsal.

Ezzel a divattal vége van a magyar táncnak. Mert ezek a fiatalok, akik most így táncolnak, meg nem tanulhatják a magyar lassu figuráinak változatait, tőlük tehát nem is fog örökleni a következő nemzedék semmi egyebet. mint azt a kocsonya-rezgést, ahogy most táncolnak, és a kendő-lobogtatást.

Divat ellen harcolni bolondság, mert az célhoz nem vezet.

Irjuk meg a magyar tánc nekrológját e rövid szóban: volt.

(Vége.)

hogy az ő hitük szerint részünkről roszakarát az, mely az ő ordinációjuk érvényességének elismerését gátolja, míg a tények egészen az ellenkezőt tanúsítják s mi nagyon örülnénk azon, ha elismerhetnők az ő ordinációjukat oly módon, mint az oroszokét, görögökét, nestorianusokat s más keleti schizmatikus egyházakét. Boldog lennénk, ha meggyőző okok alapján az aglikán ordinációt el lehetne ismerni, de azok a történeti és hittani nehézségek, melyek utban állnak, legyőzhetetleneknek látszanak.

A második az emberli természetben rejlő gőg, mely fellázad az egyházi tekintély iránti engedelmisség ellen. Egy a velünk született forradalmi szellemet, mely kisebb-nagyobb mértékben minden emberben meg van, a protestantizmus eredete s szelleme nagyon erősítette s növelte.

Az anglikánok, kikre itten célzok, még nem értik, hogy azok a katolikusok, kik isteni hatalom által rendelt Mester tanításainak engednek.

Mindazonáltal én nagy bizalommal vagyok közülök sokaknak őszinteségéhez s a kegyelem hatalmához. Ily kedvezőtlen körülmények közt felhasználom azt az alkalmat, melyet ama levél nyújt, mely Angolország érdekében a katolikus Spanyolország támogatását kéri. Emberi törekvések, ellentétek és viták magukban elégtelenek. Imája van most mindnyájunknak szükségére, — buzgó, folytonos és általános könyörgésre, — hogy megnyerhessük a kegyelem segítségét arra, hogy visszatérjenek a katolikus egyház egységéhez s az iránta való engedelmisséghez.

Katolikus országban, minő Spanyolország, senki nem hozhatja meg azt az áldozatot, hogy a protestánsokat ama kérelemre bátorítsa, mely szerint ők a Krisztus nyájába bevételtesenek. Az a meggyőződés, hogy az Eminenciához intézett kérelmemet ösztönszerűleg is teljesítenék azok, kik Santa Tereza s a tiszteletre méltó Mariana de Escobar országában élnek. Ismeretes, minő hévvel küzdött Sta Teresa a protestáns forradalom ellen. Az önök tiszteletre méltó Mariana de Escobarjuk elbeszéli, hogy egyik látomása alkalmával 1618-ban, Urunk azt kérdezte, hogy mit kívánna tőle legjobban. Mariana így kiáltott föl: »Angolország megtérését! Erre Urunk azt felelte, hogy Anglia ily nagy kegyre még nem érett meg, de elő az idő, midőn kész lesz visszatérni az Urhoz, — de határozott időt nem említett.

Ha tekintetbe vesszük a racionalizmus és közönyösség növekedését, azt az okatlan előítéletet s gyanakodást, melylyel számos honfitársam a Szent Szék iránt viseltetik: azok alapján kimondhatjuk, hogy Angolország még most epoly kevéssé van megérve a katholicizmusra, mint a tizenhetedik század kezdetén volt; de ha tekintetbe vesszük azt a csodálatos változást, melyen a létező (protestáns) egyház a legújabb időben, az ország minden részében keresztülment, a katolikus tanokat és szokásokat illetőleg, melyeket azelőtt rágalmasztak, sőt valósággal guny tárgyává tettek; ha megvizsgáljuk azt a közleményt, melyet Lord Halifax annyi követője nevében oly tiszteletteljesen s katolikus érzellemmel annyira eltelve terjesztett Eminenciához, hogy jónak látam figyelmeztetni Eminenciát, annak nem-katolikus eredetére; ha mindezt és sok más hasonlót figyelembe vesszük: biztos alapja van annak a reménynek, hogy most már megvan a szükséges hajlandóság ily nagy kegyelem befogadására s mi küzdünk azért, hogy e hajlandóság teljesen megérjen.

Ily körülmények közt és mint az angolországi Egyház képviselője, Eminenciához és a katolikus Spanyolországhoz folyamodom támogatásukért. Az ön jámbor, vallásos hivei — azok a szent teremtések, kik csak Isten dicsőségének növelése végett élnek, ismét oda fognak járulni az isteni kegyelem trónja elé, hogy ezért az országért könyörgjenek.

Mi is ezért könyörgünk itt Angliában, de féltő, hogy gyaróságunk, büneink és rossz példánk nagyon is gyakran botránkoztatja meg testvéreinket s kiüzi őket az Egyház egységéből.

Mi nagyon gyakran kellő okosság nélkül kezdünk vitákba, érvelésekbe, eltérő nézetek fejtegetésébe. A mi főreménységünk az imádság, mert a lelkek megtérése az isteni kegyelem műve. Ugyanazért nem habozom a legjobb indulattal alázattal kikérni a katolikus Spanyolország könyörgéseit a mi Angliánk üdvére,

mert hisz annyi a nemes, jeles, a jó e nép körében, mely saját hibája nélkül, a katolikus egyház iránti tudatlanságban s előítéletben növekedett föl. Csókolom Eminenciád kezét s vagyok alázatos és engedelmes szolgája London, nov. 2. 1894.*) **Herbert Vaughan,** bitorosi westminsteri érsek.

*) E levél megjelent a Times 1894. nov. 29. számában.

IRODALOM, MŰVÉSZET

Ellentétek

— A téli tárlat alkalmából. —

Írta: **Iff. Mitrovics Gyula.**

(Folytatás)

Ezért Grünwald csak egy lépéssel ment odább, mikor eredeti palestinai zsidókat festett. Sőt talán nem is véletlen dolog az, hogy a Münchenben lakó Grünwaldtól ered e kép. Mert igaz, hogy Böcklin most Firencében él, de Münchenben van legtöbb, legkitünőbb képe, szülőföldjének, különösen Baselnak muzeumain kívül Uhde, kinek képei tárlatunk főkésségeit képezik, más nyomokon halad. Ecsét kezelése durva; a contourokat szétmossa s felfogásában a legtökéletesebb realizmussal az idealizmuson alapuló művészeti hagyományok megtartása különös keveréket csinál. Egész máig Mária alakjain a legtökéletesebb európai szépséget akarták kifejezni. Rafaellól szól az adoma, hogy egyszer a vatikán udvarán meglátott egy szép paraszt asszonyt s rögtön Szűz Máriának szánta. Hirtelenében nem tudott kartont találni, hát egy hoidó fenekére skizzel e le a szép arcot s így készült a pálmás madonna, sőt Firence környékén ma is lehet találni nőket, kik a firencei iskola madonnáihoz feltűnően hasonlítanak. Rubens is a hazájabeli kövér szépségeket festette meg madonnáknak. A rokokó divatja korában meg rokokó madonnák kerültek a vászonra s szinte kívánczik fejükre a rizsporcs paróka. Uhde ezt folytatja, csak hogy a finom szépségek köréből bibliai tárgyú képeivel leszál a nép körébe, de korunk alakjai közt marad.

Ha Máriát fest, condrás paraszt asszonyként állít elénk, kiknek éhségtől, nyomortól elcsigázott arcukat glóriákkalja az anyai érzés. Ha pásztorokat állít elő, a mi parasztjaink közül válogatja ki az ügyefogyottakat, kiknek arcát földéri az égi sugallat.

Uhde képein még a staffage is modern, épen úgy mint a renaissance szentképein, hol Mária fényes oszlopcsarnokokban jó e világra.

Ilyen Uhde a budapesti tárlaton kiállított képeiben is.

Ime, a felfogás különbözősége! Ime az ellentmondás egy az ur festő képén is. Uhde keresi a realizmust a kunyhóban, melyek födellet adnak a Krisztus gyermeknek, szinte lehull a vakolat, szinte füstölög a sűrű párázat, szinte kiált a szegénység — a biblia előadásához hiven s amellet Máriát megteszi német paraszt leánynak. S ezekkel szemben a Grünwald, il letőleg a Böcklin zsidó asszonya és zsidó agastyána! Emezek ebben, Uhde a modern életből vett szegénység ecsetelésében reális. S melyik fel lépet rá a helyes utra? Körülbelől egyformán távol vannak attól. Böcklin és Grünwald szembeállnak minden művészi hagyományyal, megelőzik reális irányu követeléseinket s ezért, Grünwald inkább mint Böcklin, mintegy kihívják itéletünket és figyelmünket — valljuk meg — más irányba terelik. A göndör hajfürtökben, a kiduzzadt ajkakban, a meghajlott orrban önkénytelenül az é clapok karrikatur it keressük s komikumot találunk megilletődés és vallásos lelkesültség helyett. Hatást tévesztenek. Uhde képeiben pedig bibliai tartalom helyett a nyomornak a mindennapi életből vett garer képét látjuk.

Ime, a reális igazságok felé törve mindkét tábor, mily különböző irányban tévelyednek el! S az eszme tiszta kifejezése helyett mily másat adnak: karrikaturát az egyik, modern garer-képet a másik oldalon. A maga szempontjából kitűnő mindenik, de a művészet magasabb nivójáról tekintve végeredményében: *eltévelyedés.*

(Végo köv.)

UJDONSÁGOK.

Mértékletességi mozgalom Délmagyarországon. Bács-Bodrogból írja levelezőnk

a következőket: »Egy kedves emlékekkel gazdagabbak lettünk, egy lépéssel közelebb jöttünk életünk céljához. Feinselber utazó lelkésznek köszönhetjük ezt. Eljött St. Chrischonáról (Basel mellől) a Szerémségbe, Banovce-re, onét ide a Bácskába, hogy a Kékkereszt mértékletességi egy et számára hiveket szerezzen. Megható volt, amint a részegesek nyomorúságát s a megtértek és önmegtartóztatók örömét vázolta. Saját életéből, saját tapasztalásából vette a példákat. Nem egy könny rezgett a hallgatóság pilláin a beszéd hatása alatt s nem egy sóhaj szállt el a megkörnyezett szivekből. Mintha újra éledtek volna a hallgatók, úgy csingtek a szónok beszédjén. Új dolgot hallottak, örömet és érdekléllel hallgatták. Látogatásokat is tett egyet a borital élvezetébe elmerülteknél s többeket megnyert az egylet számára. Hát mi nem tehetnénk meg, hogy egyes kiváló fiatal szónokokat küldenénk az egyes gyülekezetekbe, hogy egy kis változottságot hoznának a gyülekezetnek különben szörnyű egyhangu életébe. A katolikusok megteszik, pedig több felszentelt papjuk van egy-egy gyülekezetben, mint nekünk! Bezzeg Szabadkán nagy hatást értek el a jezsuita misszionáriusok. Itt az idő, hogy mi is tegyünk e tekintetben valamit.

Meghívó. A sárospataki általános ipar-testület 1895. február hó 23-án Sárospatakon a városháza nagytermében a testület alaptökéjének gyarapítása végett jótékonycélú zártkörű táncmulatságot rendez, melyre címzett urat és családját tisztelettel meghívja az előjáróság nevében Szakácsi Ede pénztárnok, Ballagi Géza iparhatósági biztos, Neumann Péter elnök. — Belépti díj személyenként 1 frt, Családjegy 2 frt. — Felülfizetések köszönettel fogadtanak s hirlapilag nyugtáztatnak. — Kezdeté 8 órakor.

A Kontur-Stéger ügy. Nemrég történt, hogy a budapesti honvéderület tisztbi bírósága Stéger Gyula honvéd-százados, a békés-gyulai botrány hőst a téves információk alapján ártatlannak nyilvánította ki. Voltaképen ez az enyhe határozat azért hozatott, hogy a százados tisztességes uton vonulhasson vissza a nyugdíjba. Stéger azonban e lovagias határozat célzatát nem akarván elérteni, ismét jelentkezett szolgálatra és már a kerületi parancsnokság Békés-Gyulára vissza is rendelte a cinikus százados; midőn egy felsőbb rendelet kaptott, hogy további intézkedésig maradjon Budapesten. Egyidejűleg a honvéd főtörvényszék is parancsot kapott, hogy Stéger Gyula, honvéd-százados ellen a békés-gyulai botrány tárgyában újabb vizsgálatot indítson.

Itélet. Sokat írtak annak idején a lapok az ungvári korrupcióról. E szennyes ügyben mint legfelsőbb forum a belügyminiszter döntött. Az itélet a napokban került a vádlottak kezéhez. E szerint Friczinczky Mihály polgármester, Mihákovics József árvaszéki ülnök, Kapeller Albán pénztárnok és Benedek Imre ellenőr hivatalvesztésre s az okozott k rok megértítésére ítéltettek, ezeken kívül még bünvádi eljárás is fog elnök indittatni.

A csáktornyai választást Zalavármegye központi választmánya feb 7-ére tüzte ki.

A borsodmegyei főügyési állás betöltése a napokban fog választás által megtörténni. Az eddigi jelöltek: Lengyel Lajos tiszteletbeli főügyész, Kozma Elek ügyvéd, Kovács Lajos a függ. párt elnöke. Nagy valószínűség szerint ez utóbbi lesz egyhangulag megválasztva.

Egerben lakik egy Majoros Ferenc nevű földműves, kinek gyermekei hirhedett roszszak. A napokban beállit hozzá az egyik fia s e kérdéssel fordult atyjához: »Legény vagyok-e már én apám?« »Dehogynagy vagyam« válaszol az apja s nyakon legyintette. »De igenis megmutatom, hogy az vagyok«. Azzal kést rántott a csizmaszárból s apját megszurkálta úgy, hogy most az apa élet-halal közt lebeg.

ORSZÁGGYŰLÉS.

Képviselőház ülése. Jan. 30. Thaly Kálmán a maga részéről szívből kívánja a kath. autonomiát. Áttérve a kulturális kérdésekre, a harmadik egyetem felállítását még ő sem tartja akutnak, mert hiányoznak a szükséges tanerők, előbb való a két egyetem fejlesztése; továbbá a népnevelés és a középoktatás, melyet erősebb nemzeti szellemben kellene előrevinni. Majd

beszél a Muzeumról és szemléleti oktatás cél-szerűségéről, végre az ő kedvenc témájáról, a Történelmi Arcképcsarnokról, melynek támogatását ajánlotta a miniszter figyelmébe.

Bartók Lajos egy dialogusban szembe állítja Wlassics Gyulát az előadót, Wlassics Gyulával az új kultuszminiszterrel, kijelentve, hogy elismerését akkor fogja kinyilvánítani az új miniszternek, ha majd tetteivel megérdemli. Sok apróbb dolgokról megemlékező, különösen a képzőművészetekről, hangsúlyozza, hogy művészeink a nemzeti jelleget levetkőzve, idegen alkotásokat utánoznak. Végre a bizalmi nyilatkozatban benne lévő ellenzéki szokásként nem a minisztert, hanem a Ház új elnökét üdvözlő ő mint a Háznak szerény jegyzője, Herman Ottó érdekesen fejtegette: hogy lehet valaki akármilyen okos ember, ha nem katolikus. Magyarország kultuszminisztere nem lehet belőle soha sem; tehát mégis dominál nálunk a kath. vallás kiváltságos volta és hivatkozik itt az egyházpolitikai javaslatok jövő sorsára, a mi világosan hirdeti az egyezkedést a kiváltságokkal. Ő megadná a kath. autonómiát is, de ez szekularizáció nélkül nem jelent egyebet, mint meghagyni a veszedelmes fegyvert továbbra is az önhatóságot nyert kath. egyház kezében; bár a szekularizáció nem kifosztást jelent, mint a hithű kath. urak nevezik, hanem a meglévő nemzeti vagyonnak célszerűbb, a kor szelleme szerinti felosztását. Foglalkozik ezután a tanárképzéssel, a melyet nemzeti fejlődésünk legkomolyabb alapjává tart. Itt aztán satirikus hangon ostorozza azt a szerinte nálunk divó protekcionális kinevezési rendszert, mely a kitűnő tehetségű tanárokat külföldre kergeti s itthon maradnak sokan olyanok, akik csak a tudományosság gyanujában állanak, de távolról sem szakemberek. Az ülés végén Boda Vilmos interpellációt nyújt be a kultuszminiszternek a felállítandó szegszárdi gimnázium tárgyában.

Jan. 31. Márkus József vezette be a vitát, az egész népoktatási törvény revízióját sürgetve, melyet — példákkal illusztrálva, — hézagos és homályos intézkedésnek nyilvánít. Majd foglalkozik a miniszter egyházpolitikai nyilatkozataival, a melyek a helyzetet legkevésbé sem tisztázták. Dégen Gusztávnak a miniszter válaszolt a már napok óta hallott éles kritikákra. Ünnepelesen kijelentette, hogy ő csak olyan módosításokat fog tenni programjában, a melyek a lelépett kabinet nagyevű tagjai által is elfogadhatók. Az autonómiáról azt mondja, hogy ő nem képzel oly autonómiát, mely a dogmákkal ellenkeznék. Arra a támadásra, hogy programja tartalmatlan, felsorolja a benne foglalt részleteket és kijelenti, hogy általános irányelveket azért nem állított fel, mert tudta egy részről azt, hogy a mai kornak jellemvonása az analízis és így jól esett neki, ha a synthesis magaslatára felemelkedhetik, másrészt pedig programja elődé volt, a melyet ismertnek tekinthetett, ajánlja tehát a költségvetést elfogadásra.

Drakulics Pált egy speciális kérdés birta felszólalásra, ez az 1869. IX. t.-c.-ben foglalt görög-kelet autonómia. Ennek fenntartását hangsúlyozva, kijelenti, hogy ha ezt a kormány csorbítja, minden hazafit méginkább felláztat és az egységes magyar nemzeti államot soha sem fogja megteremteni.

Asbóth János azt fejtegette, hogy a magyar politika, nem magyar politika. A nemzetiségi kérdést és izgatást a miniszteriumokban csinálják Budán, valamint az agrár szocializmus is ott találja kedvező talaját. Kívánja a közteherviselés egyenlősítését, a választási jog kiterjesztését, az iskolák gyarapítását, a melyekkel reméli, hogy a veszedelmes társadalmi bajok orvosolhatók. Azzal végzi beszédét, hogy a kormány ezekkel azelőtt nem foglalkozhatott, mert magasztosabb ügygel volt elfoglalva t. i. szerveznie kellett a vallásháborút.

Több szónok felírva nem lévén, a költségvetés szavazat alá bocsátatván, a Ház azt általánosságban nagytöbbséggel elfogadta.

Febr. 1. Napirend: a közoktatásügyi budget részletes tárgyalása. A bpesi kir. egyetem tételénél Herman Ottó a harmadik egyetem szükségességét hangsúlyozta, a melyet ő Szegednek szánt, míg a polytechnikum felállítására helyül Selmecbányát jelölte ki. Dégen Gusztáv a középiskolák, főképen az érettségi vizsgálatok szigorúságát kívánta. A realiskolák tételénél Szederkényi Nándor az egri realiskola

kiegészítését sürgette, mire Wlassics Gyula vallás és közoktatásügyi miniszter kijelentette, hogy a tárgyalást Eger városával újból felveszi és ugyanekkor válaszolt Boda Vilmosnak a szegszárdi főgimnázium tárgyában benyújtott interpellációjára, mely válasz azonban — a házszabályok értelmében külön lévén megadandó — tudomásul nem vétetett. Az állami felsőbb leányiskolák tételénél Hock János a nőoktatásról értekezett behatóan s hangsúlyozta a nőknek a praktikus pályákra való terelését, valamint több felsőbb leányiskola felállítását. Különösen kívánta, hogy a gyógyszerészeti pálya is nyitassék meg a nők számára. A népnevelés tételénél beszéltek Szederkényi Nándor, Hock János, Herman Ottó, Ragályi Béla, Bornemissa Lajos, Schreiber Frigyes és a kultuszminiszter, mindnyájan a szertornázás helyett a mezei munkának, az előkészítő (progimnáziumnak) osztálynak szükségességét hangsúlyozták, míg az emberbaráti intézetek segélyezése tételénél Okolicsányi László ajánlotta a hülyék intézetét a miniszter figyelmébe. A nemzeti muzeum tételénél gróf Zichy Jenőnek jutott az a szerep, hogy megkérdezze: miszerint az átmeneti kiadásoknál az a bizonyos 20,000 frt, mely célból illetetett be a budgetbe. Mire a miniszter határozottan és egyhangu helyeslés közt kijelentette, hogy ez Kossuth Lajos iratainak a Nemzeti Muzeum részére való megvásárlására szolgál, még pedig öt egyenlő részletben évente per 20,000 frtjával s ez a Wekerle kormánytól származott rá, egyébként a következő négy évben a szóban levő tétel az állandó rovatba fog beilleszteni. A miniszter korrekt kijelentése után ez a tétel is a többitel együtt elfogadott és az ülés bevégeződött.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Ultramontánok s nemzetiségek. Régen megjövendöltük, hogy az ultramontán reakció az ördöggel is szívesen kezelt céljai elérésére. S mert a magyar alkotmányos nemzeti állam szabadelvű fejlődése céljainak egyenes tagadása: tehát egyik oldalon a katonai reakciót s a Metternich-féle Ausztria maradványait, másik oldalon a magyart gyűlölő nemzetiségeket öleli keblére. Hogy az előbbi szövetség bevégezett dolog, azt eléggé tanúsítja a Wekerle-kormány bukása, különben is a néppárt vezérfiai a történetünkben 300 év óta oly gyászos szerepet játszó udvari párt tagjai a második szövetséget az u. n. néppárt programjában (13. pont) hivatalosan is megajánlja. A Dreptatea a temesvári tulzós román lap, melegen üdvözli e közeledést, sőt odaig megy, hogy a nemzetiségek és az új párt fuzionálását is lehetne tartja, csak a kiegyezésnek, mint elvi alapnak elfogadása nem tetszik neki, mert ezt nyílt kérdésnek kívánja tekinteni. Rómáért s az ő bírodalomért pedig a néppárt alig ha hajlandó nem lesz e kis áldozatra. A Gazeta Transilvaniei óvatosabb, nincs a párt vezetői iránt teljes bizalommal, de annak nagy jövőt jósol. Magyar, vigyázz, mert ellenség eid ugyan csak tömörülnek!

A szocializmus hazánkban Hannibál már nem is ante portas, hanem falaink között van. A fővárosi központi szocial-demokrata pártvezetőség hatalmas és lankadatlan agitációja folytán a nemzetközi szocializmus tanai szinte mesés gyorsasággal hódítják meg a főváros és vidék ipari munkásainak s az Alföldnek latifundiumain tanyázó szegény mezőgazdasági napszámos osztálynak szívét, lelkét. A fővárosi munkásgyűlések egymást érik, a h. m. vásárhelyi lázadások kiömlött vér még majd nem párolog, Kassán csak nem rég szervezkedett e párt, Szegeden alig múlt el a szorongás, most Debrecenben jelent meg a felhívás Magyarország 14 millió jogtalan népehez, közelebbről pedig Debrecen munkásaihoz, mely következőleg záródik: Jogtalan munkás nép! 1895. Február 10 én d. u. 2 órakor a timár társulat áruló helyiségében (kis-várad-utca) általános munkás gyűlés tartatik, a következő napirenddel: 1. Általános választási jog, szabad egyesülési, gyülekezési szabadság. 2. Szocialdemokrácia és a sajtó. 3. A választási joggal nem bírók egylete alapszabályának felolvasása. Fel munkások a nyilvános gyűlésre s ott

kiáltjuk ki a századunk legmagasztosabb eszméjét: Éljen az általános választási jog! Éljen az egyleti s gyülekezési szabadság! Elvtársi üdvözléssel: az egybehívók. Az Alföldön még egyre szervezkedik és terjed a földalatti forradalom, a »cocolisták« mozgalma (így magyarosította a népnyelv a szocialista elnevezést.) Orosházán, hol a szocialisták számát ezerre teszik, az u. n. vadkerti korcsmát, a szocialisták gyűlőhelyét be kellett zárni, mert titkos gyűléseken parasztruhába öltözött budapesti emisszáriusok izgatták; Püspök-Ladányban is volt némi szocialista mozgalom. A »P. C.« című nyomatos bölcsesége, s utána a »F. M.« című vidéki napilap, mely e vezércikket, mint a magiét, szórul szóra lenyomja, azt véli, hogy a szocializmussal szemben az engedékenység és önkény közötti aranyközéputat Percel Dezső belügyminiszternek éles judiciuma meg fogja mutatni, mely bizonyára rövid életűvé teszi a szocialista tanok szereplését hazánkban. Hiu reménység! Barmily tisztelettel s bizalommal viseltetünk Percel éles judiciuma, erélye s bölcsesége iránt, nem hisszük, hogy a szocialista tanokat kiirtaná hazánkból. Egész Európában századunk legkiválóbb államférfiúi, tudósai s gyakorlati emberei foglalóztak e kérdéssel, próbálták s próbálnak rideg szigort s arany középutat s a szocializmus feltarthatatlanul terjed.

Arra nézve, hogy hazánkban némileg gátolni lehessen haladását, oly utakat kell választani, mint a téli munkahiány megszüntetése, szövetkezetek alapítása, házi iparcikkek gyártásának meghonosítása; nem kell többé hitbizományok s latifundiumok keletkezését engedélyezni, ahol tulságosan el vannak terjedve, úgy kell tenni, mint Csaba városa, mely megveszi a gróf Apponyi tulajdonát képező 3500 holdas kondorosi és kis-szentmiklósi birtokot s kiosztja kisebb tőkét, szorgalmas parasztagdálnak. Ha pedig valósulhat majd az a nagy eszme, melynek legutóbb Hermann Ottó adott kifejezést s a kat. egyház kezén levő állami javak szekularizáltak, akkor majd ezeket is bőlesen föl lehet használni erőteljes, magyar kisbirtokos, vagy parasztosztály fejlesztésére.

Az új zágrábi érszokról. Possilovicrsól, ki tudvalevőleg Strossmayernek belső hive volt, azt az örvendetes hírt újságolják, hogy erősen közeledik a bánhoz s a jelenleg uralmon levő magyar-barát irányhoz. Legközelebb is nagy parlamenti ebédet adott s ezen lakoma folyamán az érsek meleghangú fölköszöntőt mondott a horváth tartománygyűlésre, s annak munkájára az Isten áldását kérve, óhajtja, hogy a tartománygyűlés és a kormány közötti összhang mind jobban fejlődjék, mert ez összhang az egyedüli legbiztosabb alapja annak, hogy a tartománygyűlés munkálkodása a haza és a nemzet javára legyen. A fölköszöntőre Kusse-vich válaszolt, poharat emelvén az érsekre. Majd az érsek köszöntötte föl a horvát tartományt s annak két jelenlevő osztályfőnökét. Számos fölköszöntő mondatott még a politikai és az egyházi hatalom kölcsönös támogatására, a képviselőkre, a papságra s a lakoma a legkedélyesebb hangulatban ért véget.

Hírek a főispáni karból. Molnár István Zemplén-vármegye főispánja, engedve az új kormány köréből jövő óhajtásnak, elállott lemondási szándékától s megmarad e megye élén. Ellenben Bács-Bodrogmegye, Szabadka és Baja főispánja, Sándor Béla, hír szerint lemondani készül.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

1 - - s. V - - sz. A cikk mielőbb jön; csakis addig várunk vele, míg a sorrend feltétlenül szükséges megtartása követeli. — K. J. „A közjogi alap jogosult védelme“ e. cikkére szintén mielőbb sort kerítünk. — N - - sz G - - v N. Sz - - n. A kérdéses programot várom. Küldd, mihelyt küldheted. — N - - gy S - - r A - - a. Sajnáljuk, hogy a reánk kellemes viszony megszakadt, de másként nem tehetünk. Az idő nekünk fog igazat adni. Azt a tanácsot, hogy valakinek hibáját leplezgesdük, mert történetesen nagy nevet visel, vagy éppen erényként dicsőítsük, el nem fogadjuk. Ez nagy-mérvű elfogultság, mely képtelenség tett a dolgok tárgyilagosságotra, valóságos emberimádás és névkultusz. Isten őrizzen ilyenektől. Az ilyen jelenségek ellen épen harcolunk, nehogy magunk is hasonló hibába akarnánk esni. — K - - cs A - - r H - - d V - - e. Talán a rendkívüli elfoglaltság mellett is lehet az „Ör-álló“ számára időt szakítani. Dr. G - - s I - - n D - - n. Mielőbb magánlevelet írok.